

PWYLLGOR CRAFFU'R CABINET

(Multi-Location Meeting - Council Chamber, Port Talbot & Microsoft Teams)

Aelodau sy'n Bresennol:

Dydd Gwener, 13 Hydref 2023

Is-gadeirydd:

Cynghorydd C.Jordan

Cynghorwyr:

T.Bowen, C.Galsworthy, J.Henton, J.Jones, R.G.Jones, S.Paddison, S.H.Reynolds a/ac A.J.Richards

Swyddogion sy'n Bresennol:

N.Daniel, P.Chivers, C.Furlow-Harris, V.Petty, A.Thomas, V.Dale, C.Jones and Wellington, R.Monks and P.Chivers
Superintendent E. Davies (SWP)
G.Richards (CVS)

1. **PENDERFYNU ARFER Y PWERAU A NODIR YN ADRAN 35 O DDEDDF LLESIANT CENEDLAETHAU'R DYFODOL (CYMRU) 2015 GAN MAI NI YW'R PWYLLGOR TROSOLWG A CHRAFFU DYNODEDIG AT Y DIBEN HWN FEL Y'I CYMERADWYWD GAN Y CYNGOR YM MIS MAI 2015**

Penderfynwyd: Arfer y pwerau a amlinellwyd yn Adran 35 o Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 fel y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu dynodedig at y diben hwn fel y'i cymeradwywyd gan y cyngor ym mis Mai 2015.

2. **CYHOEDDIAD Y CADEIRYDD**

Croesawodd y Cadeirydd bawb i'r cyfarfod.

3. **DATGANIADAU O FUDDIANNAU**

Ni chafwyd unrhyw ddatganiadau o fuddiannau.

4. **CYNLLUN LLES CASTELL-NEDD PORT TALBOT 2023-28 - Y DIWEDDARAF AM GYNNYDD - AMCAN LLES 2 - BYDD POB CYMUNED YN FFYNNU AC YN GYNALIADWY**

Cyflwynodd Cyfarwyddwr Corfforaethol y Gwasanaethau Strategaeth a Chorfforaethol yr adroddiad sy'n rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf am Gynllun Lles y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (BGC).

Rhoddodd Cyfarwyddwr Cyngor Gwasanaethau Gwirfoddol Castell-nedd Port Talbot (CGG) / Cadeirydd y Bartneriaeth Costau Byw a Thlodi a'i Atal, gyflwyniad ar gynnydd.

Roedd yr aelodau'n cytuno â chynnwys yr adroddiad ond roeddent yn cwestiynu a oedd Amcan Lles 2 'bydd ein holl gymunedau'n ffynnu ac yn gynaliadwy' yn gyraeddadwy ac, os felly, beth oedd y dyddiad targed. Awgrymodd yr aelodau y dylid diwygio'r datganiad fel a ganlyn, 'Mae ein holl gymunedau'n ymdrechu i fod/gobeithio bod yn ffyniannus ac yn gynaliadwy' a nodwyd yr awgrym hwn gan swyddogion.

Roedd Cyfarwyddwr CGG Castell-nedd Port Talbot yn cydnabod pryderon yr aelodau a chytunodd nad oedd yr heriau a wynebir wedi newid dros gyfnod hir. Mae'r targedau presennol wedi'u gosod mewn partneriaeth ag asiantaethau ac ystod o swyddogion. Mae'n bwysig dangos uchelgais a pharhau i roi gobaith i gymunedau. Bydd y model rhesymeg yn helpu i ganolbwyntio'r amserlenni a'r targedau ac mae'n bwysig ystyried profiad bywyd.

Cyfeiriodd yr aelodau at adborth o'r gweithdy costau byw y cyfeiriwyd ato ar dudalen 35 o'r adroddiad a dywedasant y byddai adborth o'r ail weithdy a gynhaliwyd yn ddiweddar wedi bod yn werthfawr.

Mynegwyd pryder gan aelodau am breswylwyr sy'n gweithio sydd uwchlaw'r trothwy ar gyfer hawlio budd-daliadau'r Adran Gwaith a Phensiynau, nad ydynt yn ennill digon i oroesi yn yr argyfwng costau byw presennol. Nodwyd bod y system fudd-daliadau y tu hwnt i reolaeth yr awdurdod lleol a Llywodraeth Cymru. Nid yw'r BGC yn cael ei ariannu ac mae'n derbyn ychydig iawn o arian grant nad yw wedi'i warantu ar gyfer y dyfodol. Dywedodd yr aelodau ei bod yn bwysig ceisio barn preswylwyr er mwyn cael profiad byw o dlodi.

Cadarnhaodd Cyfarwyddwr Corfforaethol y Gwasanaethau Strategaeth a Chorfforaethol fod canlyniadau'r gweithdy diweddaraf yn cael eu casglu ar hyn o bryd ac y byddai'r data'n bwydo i mewn i adroddiadau yn y dyfodol. Byddai manteision astudiaethau achos

bywyd go iawn a chynnwys unigolion â phrofiad byw yn cael eu hystyried ar gyfer gweithdai yn y dyfodol. Cafwyd 1,600 o ymatebion i'r arolwg 'Parhewch i sgwrsio' a gynhaliwyd yn ddiweddar a phrif bryder preswylwyr yw'r argyfwng costau byw. Cytunodd y Cyfarwyddwr Corfforaethol â sylwadau'r aelodau ynghylch teuluoedd sy'n gweithio, nad oeddent yn gallu hawlio budd-daliadau ac maent yn byw mewn tlodi, cydnabuwyd hyn yn y gweithdy ac mae angen ffocws pellach yn y maes hwn.

Amlinellodd Cyfarwyddwr CGG Castell-nedd Port Talbot yr heriau wrth bennu nifer y bobl sy'n byw mewn tlodi ond nododd fod aelodau a phartneriaid y trydydd sector mewn sefyllfa dda i drosglwyddo'r wybodaeth hon oherwydd eu cysylltiadau â'u cymunedau. Rhoddwyd ystyriaeth i sefydlu Comisiwn Gwirionedd Tlodi; sefydlwyd comisiwn tebyg yn Ninas a Sir Abertawe, fodd bynnag, oherwydd costau uchel bydd yr arian yn cael ei ddefnyddio mewn ardaloedd eraill. Nodwyd bod Cydlynwyr Datblygu Cymunedol a Chydlynwyr Ardaloedd Lleol yn gweithio o fewn cymunedau, ond yn unigol ni all unrhyw asiantaeth fynd i'r afael â'r materion ar ei phen ei hun.

Dywedodd yr aelodau fod yr ymgyrch 'Parhewch i sgwrsio' yn canolbwyntio gormod ar gael adborth ystyrion gan gymunedau lleol ac y gellid ystyried casglu gwybodaeth gan dimau o fewn yr awdurdod lleol e.e. Budd-daliadau ac Opsiynau Tai.

Cytunodd Cyfarwyddwr Corfforaethol y Gwasanaethau Strategaeth a Chorfforaethol fod angen gwneud rhagor o waith mewn perthynas â chasglu data ond dywedodd nad yr ymgyrch 'Parhewch i sgwrsio' oedd yr unig ddull a ddefnyddiwyd i gasglu gwybodaeth.

Mynegodd yr aelodau rwystredigaeth ynglŷn â'r sefyllfa dlodi barhaus a chyflymder rhoi newid ar waith a gwnaed awgrym i ddefnyddio system cronfa ddata TG i ddadansoddi preswylwyr. Rhannodd Cyfarwyddwr CGG y rhwystredigaeth ond nododd fod angen cymorth gan Lywodraethau Cymru a'r DU er mwyn symud ymlaen ac mae'n bwysig pwysu'n barhaus ar Lywodraeth y DU. Roedd Cyfarwyddwr Corfforaethol y Gwasanaethau Strategaeth a Chorfforaethol yn cydnabod bod nifer o ffactorau y tu hwnt i reolaeth yr awdurdodau lleol ond y byddai'r awdurdod lleol yn gweithio o fewn y cyllid a'r cyllidebau sydd ar gael.

Dywedodd yr Aelodau mai un ffordd i gael pobl allan o dlodi oedd drwy ddarparu swyddi medrus sy'n talu'n dda a bod adfywio economaidd yn rhywbeth yr oedd yr awdurdod wedi rhagori ynddo a

bydd cyfle pellach gyda'r prosiectau ar y Ganolfan Ragoriaeth Fyd-Eang ar gyfer Rheilffyrdd, Wildfox, Porthladd Rhydd a'r Fargen Ddinesig.

Croesawodd y Cadeirydd y Rheolwr Strategol ar gyfer Partneriaethau a Chydlyniant Cymunedol, y Prif Swyddog Diogelwch Cymunedol a'r Uwch-arolygydd Eve Davies, Pennaeth Diogelwch Cymunedol a Phartneriaethau Heddlu De Cymru a roddodd ddiweddariad ar y cyd ar waith y Partneriaeth Diogelwch Cymunedol wrth helpu i gyflawni uchelgeisiau Cynllun Lles y BGC.

Mynegodd yr aelodau rwystredigaeth mewn perthynas â'r system bresennol i ymdrin ag adroddiadau o ymddygiad gwrthgymdeithasol. Nodwyd bod pwyslais mawr ar ymddygiad gwrthgymdeithasol pobl ifanc ac yn y gymuned yr oedolion sy'n aml yn gyfrifol am ymddygiad gwrthgymdeithasol mwy difrifol. Roedd yr aelodau yn cefnogi'r ymgyrch 'Heads Up' i hyfforddi trinwyr gwallt i gyfeirio cleientiaid at wasanaethau cymorth lleol. Dywedodd yr aelodau fod gormod o ddibyniaeth ar ddata a bod blaenoriaethau'n newid gan eu bod yn cael eu llywio gan ddata.

Llongyfarchodd yr aelodau Heddlu De Cymru a'r tîm Diogelwch Cymunedol ar y digwyddiad aelodau diweddar a'r materion allweddol a godwyd, ond mynegwyd rhwystredigaeth nad oedd digon o amser ar gyfer trafodaethau manylach. Cadarnhaodd swyddogion fod agenda'r Comisiynydd Heddlu a Throseddau yn rhagnodol ond gellir cyflwyno agenda estynedig mewn unrhyw weithdy yn y dyfodol er mwyn gallu trafod materion yn fwy manwl. Estynnodd swyddogion gynnig i aelodau eu bod ar gael i drafod unrhyw faterion â nhw yn unigol.

Canmolodd yr aelodau waith swyddogion, ond nodwyd nad oedd y dull presennol 'o'r gwaelod i fyny' yn grymuso pobl. Er mwyn i gymunedau ffynnu mae angen i bobl fod yn rhan o'r hyn sy'n digwydd, rhaid iddynt gael eu grymuso, eu cynnwys a dylent fod yn gyfrifol o ran yr hyn sy'n digwydd yn eu cymunedau. Nodwyd bod pobl ifanc sy'n ymddwyn yn wrthgymdeithasol ac sy'n cael eu cyfeirio at y Tîm Troseddau leuenctid yn cael cymorth ychwanegol nad yw'r rheini sy'n cyflawni ymddygiad gwrthgymdeithasol lefel is yn ei gael oherwydd pwysau ariannol. Dywedodd yr aelodau fod y symptomau'n cael eu trin ond nid yw'r achosion a'r angen cymdeithasol sylfaenol yn cael eu trin. Awgrymwyd bod angen mwy o grwpiau gorchwyl a gorffen ar gyfer gweithdai syniadau ac y dylid canolbwyntio mwy ar

gomisiynu cymunedol. Mae problem gyda sefydliadau trydydd sector yn cystadlu am gyllid.

Dywedodd yr aelodau fod y cyhoedd wedi colli hyder yn yr heddlu. Mae angen mwy o arian gan y llywodraeth ar gyfer gwasanaethau lleol.

Diolchodd swyddogion i'r aelodau am eu sylwadau a'u hadborth ac roeddent yn gytûn bod gwasanaethau anstatudol ar draws yr awdurdod yn ceisio cyflawni mwy gyda llai o gyllid. Tynnodd y swyddogion sylw'r aelodau at nifer o ddyletswyddau llywodraeth genedlaethol newydd (Trais Difrifol, Gwrthderfysgaeth) sydd wedi'u gosod ar awdurdodau ond heb unrhyw adnoddau na chyllid ychwanegol, gan arwain at ailgyfeirio adnoddau presennol. Nodwyd bod materion sylweddol o ran diffyg adrodd. Mae rhagor o waith i'w wneud mewn perthynas ag addysgu pobl o ran y gwahanol ddulliau adrodd sydd ar gael ac i oresgyn rhwystrau i adrodd.

Dywedodd yr Uwch-arolygydd Eve Davies, er y gallai'r materion a drafodwyd ymddangos yr un fath â materion a wynebwyd yn hanesyddol, mae ffactorau i'w hystyried; diweithdra trydedd genhedlaeth yn lleol, y lefel uchaf o blant yn osgoi'r ysgol, yr argyfwng costau byw a phandemig COVID diweddar. Mae'r Bartneriaeth Diogelwch Cymunedol yn dibynnu ar gyllid ac mae angen data i alluogi mynediad at ffrydiau ariannu. O ran hyder y cyhoedd yn yr heddlu, mae angen dull amlasiantaeth i sicrhau bod yr heddlu'n gallu canolbwyntio ar y materion sy'n effeithio ar gymunedau. Yn genedlaethol mae'r rhaglen 'Right Care Right Person' yw mynd i'r afael â'r mater hwn.

Yn dilyn gwaith craffu, nododd yr aelodau'r wybodaeth a ddarparwyd ar y cynnydd sy'n cael ei wneud gan y BGC ar gyflawni amcan lles 2, 'Bydd ein holl gymunedau'n ffynnu ac yn gynaliadwy'.

5. **EITEMAU BRYD**

Nid oedd unrhyw eitemau bryd.

CADEIRYDD